GYERMEKKORI BŰNÖK.

ELBESZÉLÉS. ÍRTA: BOLESZLAW PRUS.

(FOLYTATÁS.)

□ Bálintnak nem volt apja, amiért mindenki bosszantotta anyját, egy kissé hirtelen természetű nőszemélyt. A cselédség bosszantására kiabálással, szitkozódással felelt s mert valószinüleg ez nem elégítette ki, tetejébe — megverte Bálintot.

□ A gyerek még négykézláb mászott s inge a nyakára tekerődött egy csomóba (ami azt a látszatot keltette, mintha ing egyáltalán nem lett volna rajta) és máris bitangnak csúfolták.

□ „Ó, hogy az Isten verjen meg benneteket", kiáltotta az anyja ilyenkor, „amiért örökké rajtam rágódtok!... Száradjon le a kezetek, a lábatok!... Ó, bárcsak elpusztulnál, te... te!..."

□ Ez utóbbi kivánság Bálintnak szólt s utána közvetetlenül rugás jutott neki osztályrészül, mely alul érte őt az ing ama összetekeredett csomóján. A fiucska keserves sirással felelt az ilyen kedveskedésre, amig ostoba volt. Hanem, midőn megokosodott — ami eléggé hamar következett be — hallgatott, akár a tengeri nyul és a derékalj alá bújt a nagy mosogató dézsa mögé. Bizonyára nem akarta, hogy forró vizet kapjon a nyaka közé, ahogy egyszer megesett vele.

□ Bálint néha órák hosszat is ott kuksolt a derékalj alatt és csak akkor dugta ki a fejét, mikor az emberek ebédelni vagy vacsorázni jöttek. A fájdalom könnyei még csillogtak a szemén — úgyszintén a kiváncsiság a metélt, a gombócok iránt s a béresek ilyenkor az anyjához fordultak.

□ „Hát annak mért nem adsz, akit a krumpliföldön szedtél össze?"

□ „Ó, dögöljön meg veled együtt!" vágta oda a felingerelt cseléd és bár előzően az volt a szándéka, hogy megeteti Bálintot, most nem adott neki enni.

□ „De a gyerek csak nem veszhet éhen, ha mindjárt zabi is", méltatlankodtak a cselédlányok.

□ „Csak dögöljön meg, ha annyira az utatokban van, hogy örökké kínoztok vele!..."

□ És mert a padkán ült, félig-meddig háttal a derékaljnak, Bálint egyet kapott a foga közé a sarkával.

□ Ilyenkor a béresek kihúzták rejtekhelyéből anyja nagy bosszúságára és megetették.

□ „No, Bálint," biztatta az egyik, „csókold meg a Sajó kutyát, kapsz gombócot."

□ A gyerek pontosan teljesítette a parancsot, amiért jókora darab gombócokat kapott; lenyelte, anélkül, hogy összerágta volna.

□ „No és most teremtsd képen az anyádat, akkor kapsz tejet..."

□ „Ó, bár a görcs húzná össze a kezeteket!" kiáltotta a mosogató cseléd s a gyerek ijedten visszabújt a dézsa mögé.

□ Koronként kimerülten, riadtan az udvarra szaladt és elbújt a bokrok közé, a kastéllyal szemközt. És mikor könnyei felszáradtak, az erkélyen szép kis asztalkát látott, mellette két kicsi széket, ezeken ült Lónia meg hugom, a szobalány asztalkendőt kötött az álluk alá, Szaluzia kávét töltött nekik s a grófné azt mondta:

□ „Fújjátok gyerekek, meg ne égessétek magatokat és fel ne döntsétek a kávét... Elég édes?..."

□ Amikor a béresek munkájukhoz láttak és a konyhában nem maradt senki, a mosogató cseléd kiment az udvarra és kiáltotta:

□ „Bálint!... Bálint!... Gyere csak!..."

□ A hivás módjáról tudta a fiú, hogy kibujhat rejtekhelyéből és a konyha felé iramodott. És kapott karaj kenyeret anyjától, fakanalat és egy kis barscs-ot*) óriási tálban, melyből rendszerint hatan ettek. Letelepedett a földre, anyja odaállította a tálat a lába közé, megigazította az ingét és ekként szólt hozzá:

□ „Ha még egyszer megcsókolod a kutyát, hát összetöröm a csontjaidat! Megértetted?..."

□ Aztán ment elmosogatni.

□ És tüstént, mintha csak a földből bújt volna ki, ott termett a Sajó kutya és letelepedett szemközt a fiúval. Eleinte a legyek után kapkodott, ásított és meg-megnyalogatta magát. Aztán be-beszagolt a levesbe és — óvatosan belemártotta a nyelvét. Bálint a fejére csapott a fakanállal. A kutya visszahúzódott, ismét ásított és most már kissé neki bátorodva ismét felszürcsölt néhány kortyot. Aztán üthette már Bálint a fakanállal, ahogy csak birta, a kutya hozzálátott a leveshez kitünő étvággyal és a világ minden kincséért sem tágított volna. De utóljára Bálint is észbe

*) Lengyel nemzeti eledel, savanyú levesféle.

kapott, belátta, hogy az jár jobban, aki nem sokat tétovázik és hozzálátott az evéshez, hogy csak úgy szuszogott; és így az egyik oldalról Bálint kanalazta a barscs-ot, a másikról meg a Sajó kutya szürcsölte.

□ Ha anyja jókedvű volt, jutott Bálintnak egy kis nyalánkság is a grófné asztaláról.

□ „Nesze, mulass," mondta a mosogató cseléd és adott neki süteménydarabkákat, pecsenyelével bemázolt tányért, halfejet, le nem vágott csirkeszárnyat vagy csészét, melynek fenekén egy kevés kávé volt a fel nem oldott cukor maradékával. Mikor az utolsó csöppig kiszopogatta a csészét, vagy tisztára nyalta a tányért, anyja megkérdezte:

□ „Ugy-e, jó volt? . . ."

□ Bálint pedig az oldalát fogta, ahogy a béresek szokták ebéd után, nagyot fohászkodott és ócska kalapját félretolva, így szólt:

□ „Jóllaktam, hál' Istennek! . . . Most lássunk a munkához . . ."

□ És kiment a konyhából és szinét sem látták fél napokon át.

□ Játékait ahhoz alkalmazta, amit a felnőttek csináltak. Szántás idején kicsi ostort kotort elé a teknő mögül, a kezébe fogta a kerítés egyik karóját vagy holmi kidölt fa gyökerét — és órákhosszat szántott erre-arra hajladozva egy helyben és kiáltozva:

□ „Gyí sárga, gyí fakó! . . ."

□ Amikor halásztak, a szemétdombról valami ócska, lyukas szitát kerített elő és fáradhatatlan türelemmel be-bemártogatta a vízbe. Aztán botot fogott a lába közé és lovagolva ment a kúthoz megitatni a lovakat. Egyszer a birka-akol táján hárshéjból való ócska bocskort talált, bedobta a vizbe és csónakázott rajta — természetesen képzeletben.

□ Egyszóval, nagyszerüen szórakozott, csak nevetni nem nevetett sohasem. Gyermeki arcára rendíthetetlenül komoly kifejezés tapadt, melyet csak az ijedtség váltott fel hébe-korba. Nagy szemében örökös csudálkozás ült, mint az olyan embereknél, akik hosszú éveken át hallatlan dolgokat láttak.

□ Bálint kitünően értette a módját egész napokra tünni el otthonról. És a béresek cseppet sem csodálkoztak, ha egyszer reggel a kazalban akadtak rá, egyszer meg az erdőben az ölfa között. Ahhoz is értett, hogy hosszú ideig elállt mozdulatlanul a szántóföldeken, mint valami szürke oszlop és tátott szájjal bámészkodott, Isten tudja, mire. Kifürkésztem egyszer és mikor meglehetősen közel férkőztem hozzá, hallottam, hogy felsóhajtott. Nem tudom miért, de megdöbbentett ilyen csöpp teremtés sóhajtása. Valami bánat fogott el, nem tudom miért, ki után és ebben a pillanatban megszerettem Bálintot. Hanem, amint kissé bátrabban feléje mentem, felriadt és megfoghatatlan fürgeséggel eliramodott a bokrok közé.

□ Ekkor villant meg fejemben az a különös gondolat, hogy Isten lelke csak szomorú lehet, mert ő állandóan látja az ilyen gyermeket. Megértettem, miért oly komoly mindig a szent képeken és miért szabad a templomban csak halkan beszélni és miért szabad csak lábújhegyen járni.

□ Ilyen silány kis emberke idézte elő, hogy a kerítés mögött való bujkálás helyett rászántam magam elmenni a parkba, de előzően kijelentettem Zsuzsinak, hogy ezentúl játszani fogok vele és Lóniával.

□ Hugom, természetesen, el volt ragadtatva.

□ „Ha majd sétálni megyünk," mondotta, „légy a parkban. Üdvözöld a nevelőnőt, aki mindig könyvet olvas a lugasban; de ne beszélj vele sokat, mert nem szereti, ha zavarják. Majd meglátod, milyen jól fogunk mulatni!"

□ Ugyanaz nap ebédnél titokzatos arccal hozzámfordult:

□ „Gyere háromkor; már megmondtam Lóniának, hogy jösz. Amint kijövünk a kastélyból, köhögni fogok . . ."

□ Hugom valami munkát vett elő és én elmentem, mert bizony a szoba levegője sohasem tetszett valami különösen. Már künn voltam az udvaron, mikor Zsuzsi utánam szaladt.

□ „Kázio! Kázio!"

□ „Mi tetszik?"

□ „Amikor köhögök, tudni fogod, mit jelent? . . . kérdezte ünnepélyesen.

□ „Magától értetődik."

□ Visszasietett, de még utánam kiáltotta az ablakon keresztül.

□ „Én köhögni fogok . . . El ne felejtsd!"

□ És hová mentem volna, ha a parkba nem, ámbár még jó másfél óra hiányzott a megbeszélt időig. Annyira elmélyedtem gondolataimba, hogy nem tudom, énekelt-e madár akkor a kertben, mely pedig ugyancsak hangos volt rendszerint. Néhányszor körüljártam az egészet, aztán beleültem a leláncolt csónakba és ha már nem csónakázhattam, legalább himbálództam unalmamban.

□ Megterveztem, hogyan ujitom fel az ismeretséget Lóniával. A következő úton-módon kellett végbe menni ennek. Amikor Zsuzsi köhög, én az oldalútról kilépek a főútra lehajtott fejjel. Ekkor Zsuzsi így szól:

□ „Nézd, Lónia, fivérem, Lesnievszki Kázmér úr, másodosztályú diák, barátja annak a szegény Józsinak, akiről annyit beszéltem neked."

□ Lónia ekkor meghajtja magát én pedig, levéve sapkámat, ekként szólok:

□ „Már régen az volt a szándékom . . . Nem, nem így . . . Már régen óhajtottam tiszteletemet tenni a grófnőnél.

□ Ekkor Lónia kérdi:

□ „Már régen van itt, a mi vidékünkön? . . . Nem, nem ezt fogja mondani, hanem azt: Örvendek, hogy megismerhetem uraságodat, akiről annyit hallottam Zsuzsitól. Aztán? . . . Aztán ezt mondja: Nem unatkozik itt, a mi falunkban? . . . Hiszen uraságod hozzá

van szokva a nagy városhoz. És én ekként felelek: Unatkoztam, amig nélkülöztem a grófnő társaságát . . .“

□ Ebben a pillanatban megvillant a víz felszinén egy csuka, mely vagy fél könyöknyi lehetett . . . Ilyen valóság mellett szertefoszlott minden ábránd. Itt ebben a tóban halak vannak, nekem meg nincs — horgom! . . .

□ Felugrottam, hogy haza nézzek, akad-e otthon horog és csepp hija, hogy bele nem ütköztem Lóniába, aki piros zsinórján készült átugrálni.

□ A halak, a horog, az ismeretségkötés szépen kifundált terve — mindez egyszerre összekavarodott a fejemben. Nini — a csuka! . . . Még köszönni is elfelejtettem Lóniának, de még rosszabb, hogy — szólni sem birtam. De micsoda csuka! . . .

□ Lónia, csinos barna lányka, szép metszésü szájjal, mely minduntalan más és más formát öltött, félvállról nézett rám és hátravetve dús fürtjeit, minden bevezetés nélkül kérdezte:

□ „Igaz, hogy maga kilyukasztotta a csónakot?“

□ „Én? . . .“

□ „Azt mondta a kertész és most a mama nem engedi, hogy csónakázzunk, a csónakot leláncoltatta, az evezőket meg eltetette.“

□ „De Isten bizony, nem én lyukasztottam ki“ — mentegetődztem, akárcsak a felügyelő előtt.

□ „Igaz ez?“ — kérdezte Lónia, élesen nézve a szemembe. Mert magától az ilyesmi nagyon is kitelik...

□ A kisasszonyka hangneme sehogy sem tetszett nekem. Igy nem mert volna beszélni velem még a legerősebb iskolai társam sem.

□ „Ha én egyszer azt mondom, hogy nem, akkor az úgy is van!“ feleltem, erősen hangsúlyozva a megfelelő kifejezéseket.

□ „Akkor hát a kertész hazudott“ — mondta Lónia összeráncolva a szemöldökét.

□ „Jól tette,“ feleltem, „mert a kisasszonykák úgysem tudnak csónakázni.“

□ „Hát maga tud?“

□ „Én nemcsak csónakázni tudok, hanem úszni is, még pedig hanyattfekve és állva is.“

□ „És fog csónakázni velünk?“

□ „Ha a mama megengedi, igen.“

□ „Hát nézze meg, nem lyukas-e a csónak.“

□ „Nem lyukas.“

□ „Miért van víz benne?“

□ „Az esőtől.“

□ „Az esőtől?“

□ A beszélgetés megszakadt. Annyit elértem mégis, hogy bátran néztem Lóniára, ő pedig, ahogy ma feltünik a dolog, nem sok súlyt helyezett rám. Sőt, el sem mozdulva helyéről, átugrálta zsinórját s közbeközbe hozzám szólott.

□ „Miért nem játszott velünk?“

□ „El voltam foglalva.“

□ „Mit csinál?“

□ „Tanulok.“

□ „Hiszen szünidőben nem kell tanulni.“

□ „Ami osztályunkban még a szünidőben is kell tanulni.“

□ Lónia kétszer keresztülugrott a zsinórján, majd így szólt:

□ „Elemér a negyedik osztályba jár s még sem tanult az ünnepek alatt. De igaz, maga nem ismeri Elemért . . .“

□ „Ki mondta, hogy nem ismerem?“ kérdeztem büszkén.

□ „Mert maga az elsőbe járt, Elemér pedig a harmadikba . . .“

□ Ismét két ugrás a zsinóron keresztül . . . Azt hittem, valami különös dolog történik velem.

□ „Velem még a negyedosztályosok is barátkoztak,“ feleltem ingerülten.

□ „Mindegy, Elemér Varsóban jár iskolába, maga pedig . . . Hol is jár maga iskolába? . . . Hol is?“

□ „Sjedlicben“, feleltem fojtott hangon.

□ „Én is Varsóba megyek,“ világosított fel Lónia, majd hozzá tette: „Mondja meg Zsuzsinak, hogy már itt vagyok . . .“

□ És be sem várva feleletemet, a lugas felé ment, folyvást a zsinórját átugrálva.

□ Kábult voltam; sehogysem fért a fejembe, hogyan traktálhat engem így ez a lány.

□ „Hagyjatok békén a ti játéktokkal!“ gondoltam magamban igazán dühösen. „Lónia udvariatlan, cseppet sem nem finom, igazi — kölyök! . . .“

□ Ezek a megjegyzések azonban nem akadályoztak abban, hogy parancsát halogatás nélkül teljesítsem. Ugyancsak sietve mentem haza, talán túlságosan is siettem, bizonyára a benső felháborodás okából.

□ Zsuzsi éppen a napernyőjét vette elő, hogy a kertbe menjen.

□ „No“, mondom, a sarokba hajítva a sapkámat, „megismerkedtem Lóniával.“

□ „No és? . . .“ kérdezte hugom kiváncsian.

□ „Semmi különös!“ feleltem, kerülve a tekintetét.

□ „Ugy-e, milyen jó, milyen szép? . . .“

□ „Ugyan, mi közöm hozzá. Arra kér, menj oda.“

□ „És te nem jösz?“

□ „Nem.“

□ „Miért?“ kérdezte Zsuzsi, a szemembe nézve.

□ „Ugyan, hagyj békén! . . .“ förmedtem rá. „Nem megyek, mert nem tetszik . . .“

□ A hangom ugyancsak határozott lehetett, mert hugom többet nem kérdezősködött és ment. Amint láttam, hogy szinte fut, utána kiáltottam az ablakon keresztül:

□ „Zsuzsi, kérlek, ne szólj ott semmit . . . Mondd, hogy . . . hogy kissé fáj a fejem.“

□ „No, no, ne félj, én nem fogok neked ártani.“

□ „Ha csak egy kicsit szeretsz, Zsuzsi, hát gondolj rám!“

□ Természetes, hogy igen-igen összecsókolództunk.

(Folytatása következik)

Lengyel eredetiből fordította BÁNYAI KÁROLY.